

A Nemzetközi Talajtani Társaság Szikes Albizottságának Vezetőségi ülése Budapest, 1967. X. 2—6

A Nemzetközi Talajtani Társaság megalakulásakor hozták létre a Szikes Albizottságot (Alkali Subcommission), s annak elnökül — a magyar talajtani tudomány gazdag hagyományainak és e téren elért nemzetközileg is jól ismert, kitűnő eredményeinek ismeréseképpen — 'SIGMOND ELEK-et választották. Az Albizottság — elsősorban épp 'SIGMOND ELEK kitűnő személyes adottságai: magasfokú tudományos képzettsége, sokoldalú tájékozottsága, nyelvismerete, nemzetközi kapcsolatait, szervezőkészsége miatt — igen jelentős szerepet játszott a Nemzetközi Talajtani Társaság tevékenységében, s ez a kiemelkedő aktivitás nemcsak a Talajtani Kongresszusokon (Washington 1927, Leninigrád—Moszkva 1930, Oxford 1935) nyilvánult meg, hanem önálló nemzetközi rendezvények szervezésében is (Groningen 1926, Budapest 1929, Koppenhága 1933, Helsinki 1938).

Az Albizottság nemcsak nemzetközi vitafóruma volt a világ különböző országaiban és kontinensein folyó sokoldalú szikkutatásnak, hanem ténylegesen szervezője és koordinátora is volt szakterületének. Nem túlzás azt állítani, hogy a legmagasabb szintű, legkorszerűbb és legátgondoltabb kutatómunka, a legpezsgőbb, legelevenebb tudományos élet épp a talajtan ezen területén folyt, amiben elsőrendű szerepe volt a Szikes Albizottságnak.

Az 1929-ben Budapesten megrendezett Szikes Albizottsági Konferencia a magyar talajtani tudomány történetének egyik legkiemelkedőbb eseménye volt. A Konferencia nemcsak a szikkutatás terén jelentett mérföldkövet hazánkban, s nemzetközi méretekben is, hanem termékenyítőleg hatott a talajtan többi ágának (talajfizika, talajkolloidika, talajkémia, talajgenetika stb.) fejlődésére is.

Az Albizottság pezsgő, termékeny vitákban gazdag tevékenysége azonban 'SIGMOND HALÁLA után, majd a második világháború miatt egyre csökkent.

A második világháború után a szikes talajok problémája egyre égetőbben, egyre

kikerülhetetlenebbül, egyre sürgetőbben jelentkezett. A világ rohamosan szaporodó népességének zavartalan ellátása, különösen az arid és szemiárid zónák gyarmati iga alól felszabaduló fiatal független országaiban, követelősen és létkérdésként vetette fel a szikes talajok problémáját. Ugyanakkor az öntözések terjedésével egyre fenyegetőbben jelentkezett egy másik veszély, a másodlagos szikesedés — ami újabb hatalmas területeken tette lehetetlenné, vagy korlátozta jelentős mértékben az eredményes mezőgazdasági termelést. A szikkutatás előtt tehát egyre több, egyre nagyobb és egyre nehezebben megoldható feladatok jelentkeztek, amelyek megoldása csak széles körű nemzetközi összefogással, helyesen koordinált és jól megszervezett világméretű együttműködéssel képzelhető el.

Bár a szikes talajokkal foglalkozó szakemberek tudományos aktivitása, a nemzetközi rendezvényeken tapasztalható élénk, őszinte és segíteni akaró vitaszelleme nem csökkent, egy összefogó szervezet hiánya a gyorsabb fejlődést sokban akadályozta. A szikes talajokra vonatkozó kutatási eredmények a Nemzetközi Talajtani Kongresszuson (Amszterdam 1950, Leopoldville 1954, Párizs 1956, Madison 1960, Bukarest 1964) az egyes bizottságokban nyertek bemutatást, főleg a VI. (Talajtechnológia), az V. (Talajgenetika és térképezés), az I. (Talajfizika) és a II. (Talajkémia) bizottságokban.

A VIII. Nemzetközi Talajtani Kongresszus 1964 szeptemberében Bukarestben határozati javaslatot hagyott jóvá a Nemzetközi Talajtani Társaság Szikes Albizottságának reaktiválásáról. Az Albizottság — több mint húszéves szünet után — „Alkali Subcommission” helyett „Subcommission on Salt Affected Soils” néven alakult újjá. A név megváltozása nemcsak terminológiai különbséget és pontosabb megfogalmazást jelent, hanem bővíti az Albizottság tevékenységi körét és a lehető legszélesebb kereteket biztosítja a talajtani tudomány e fontos területén a további kutatómunkához.

A magyar talajtani tudomány, s ezen belül a magyar szikkutatás nagy nemzetközi elismerését jelenti, hogy az Albizottság elnökéül — SIGMOND ELEK után négy évtizeddel — ismét magyar szakembert, SZABOLCS ISTVÁNT választották meg.

A Szikes Albizottság első Vezetőségi Ülését 1967. október 2—6-ig Magyarországon tartotta. Az Ülésen a Szikes Albizottság, a Nemzetközi Talajtani Társaság, az UNESCO és a FAO képviselőitében az alábbi szakemberek vettek részt:

Prof. Dr. G. AUBERT, az ORSTOM Talajtani Osztályának igazgatója, Párizs, Franciaország,

Prof. Dr. F. A. van BAREN, a Nemzetközi Talajtani Társaság főtitkára, Amsterdam, Hollandia,

J. H. V. VAN BAREN, a FAO Talajtani Osztályának képviselője, Róma, Olaszország,

BOCSKAI JÓZSEF, a Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztályának elnöki referense, Budapest,

Prof. Dr. C. A. BOWER, az USA Sóstalaj Laboratóriumának igazgatója, Riverside, Kalifornia, USA,

Prof. Dr. V. V. EGOROV, a Dokucsaeov Talajtani Intézet igazgatója, Moszkva, Szovjetunió,

Prof. Dr. M. M. ELGABALY, az Alexandriai Egyetem egyetemi tanára, Alexandria, UAR,

Dr. S. EVTEEV, az UNESCO Természet-tudományi Osztályának képviselője, Párizs, Franciaország,

Dr. S. V. GOVINDA RAJAN, az Indiai Mezőgazdasági Kutató Intézet Talajvizsgálati Főosztályának vezetője, Új-Delhi, India,

Prof. Dr. V. A. KOVDA, akadémikus, a Lomonoszov Egyetem egyetemi tanára, Moszkva, Szovjetunió,

J. K. M. SKENE, a Mezőgazdasági Osztály talajtanos főmunkatársa, Melbourne, Victoria, Ausztrália,

Dr. SZABOLCS ISTVÁN, a Magyar Tudományos Akadémia Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetének igazgatója, a Nemzetközi Talajtani Társaság Szikes Albizottságának elnöke, Budapest.

A Vezetőségi Ülés fő célja az Albizottság előtt álló feladatok felvázolása, megvitatása és azok megoldásának körvonalazása volt. E feladatok közül megkülönböztetett jelentőségű a szikes talajok világtérképének összeállításai, hisz egy ilyen térkép válhat azután alapjául a további munkának, a szikes talajok hasznosítására és javítására vonatkozó kutatások nemzetközi összefogásának és koordiná-

lásának. Fontosságának megfelelően a szikes talajok világtérképének az elkészítése központi helyet foglalt el a Vezetőségi Ülés napirendjén. A témával kapcsolatban igen sok módszertani, talajgenetikai, talajosztályozási és talajhasznosítási kérdés merült fel, amelyek közül nem egyben igen éles viták alakultak ki a résztvevők között.

A Vezetőségi Ülés fontosabb határozatait az alábbiakban foglalhatók össze:

1. A világ szikes talajainak globális elterjedését bemutató térkép elkészítése igen nagy fontosságú. Ez a térkép logikus továbbfejlesztése a FAO/UNESCO Világtalajtérkép szerkesztési munkának, hangsúlyozván a szikes talajok speciális problémáit azok alaposabb megismerése érdekében. Az Albizottság ezért javasolja, hogy az UNESCO tegyen intézkedéseket a munka folytatására és kéri a FAO támogatását is.

2. A terv végrehajtása érdekében az Albizottság területi koordinátorokat jelöl ki, akik egy-egy kontinens szikes talajainak elterjedését dolgozzák fel.

3. A szikes talajok világtérképét az alábbi osztályozási kategóriáknak megfelelő csoportosításban fogják összeállítani:

A) Azok a szikes talajok, amelyeknek nagy klorid- és szulfáttartalma van (kloridos és szulfátos szoloncsákok) *Saline soils* néven kerülnek az osztályozásba.

B) Azok a szikes talajok, amelyekben a nagy kicserélhető Na^+ -tartalom és/vagy a nátriumhidrokarbonát- és/vagy a nátriumkarbonát-tartalom dominál (szódás szikes talajok, szolonyecek, szolo gyök) *Alkali soils* néven kerülnek az osztályozásba. E csoport két alesoporra oszlik

a) Talajok kifejlődött szerkezetes B-szint nélkül (szódás szoloncsákok).

b) Talajok kifejlődött szerkezetes B-szinttel (szolonyecek, szologyok).

4. A Vezetőségi Ülés javasolta, hogy az egyes területekről elkészült térkép-vázlatokat a koordinátorok — amennyiben ez lehetséges — mutassák be az 1968. évi ausztráliai IX. Nemzetközi Talajtani Kongresszuson.

5. A Vezetőségi Ülés a Szikes Talajok Világtérképe készítésének központjául Budapestet, a Magyar Tudományos Akadémia Talajtani és Agrokémiai Kutató Intézetét jelölte ki, a munka irányítására és koordinálására pedig SZABOLCS ISTVÁN kapott megbízást.

A Szikes Albizottság jövőre vonatkozó programjában szerepel egy általános beszámoló a szikes talajok alapvető jellemzőiről, a vizsgálatukra szolgáló helyszíni (periodikus változások, dinamika), és laboratóriumi (fizikai, kémiai, ásványtani)

vizsgálati módszerekről, valamint ezek adatainak értékeléséről. Ezt a feladatot C. A. BOWER és SZABOLCS ISTVÁN készítik elő, és technikai munkacsoportok fogják megvitatni.

E munkacsoportok szakértői az érdekelt országok szikkutatói közül kerülnek ki, s előreláthatólag 1970-ben tartják meg értekezletüket az alábbi főbb program-pontokkal.

1. A szikes talajok jellemzésére szolgáló analitikai módszerek megválasztásának a megvitatása.

2. Laboratóriumi módszerek megvitatása.

3. Az adatok feldolgozásának és értékelésének megvitatása.

A kétnapos vitát szakmai kirándulások követték (Hortobágy, Kiskunság), amelyek alkalmával a hazai szakemberek viták útján megismertették a külföldi résztvevőkkel szikescinket és kutatási eredményeinket. A szakmai kirándulásokon egyes konkrét problémákkal kapcsolatban jó lehetősége volt a résztvevőknek álláspontjuk kifejtésére. Szinte kivétel nélkül megegyeztek a vélemények abban, hogy Magyarországon a szikesedés fő forrását a sós talajvizek jelentik, s hogy a szikes talajok eredményes mezőgazdasági hasznosításának első lépése ennek megfelelően a talajvízrendezés, a megfe-

lelő drenázs biztosítása. A kémiai talajjavítás és az öntözés csak ezt követően lehet eredményes.

A Vezetőségi Ülésen részt vevő neves szakemberek nagy elismeréssel nyilatkoztak a magyar szikkutatás legutóbbi eredményeiről, következetes kutatási irányvonaláról, s a Vezetőségi Ülés, valamint a kirándulás mintaszerű megrendezéséről, pontos, jól szervezett lebonyolításáról.

Aligha vitatható, hogy az Albizottsági Ülés sikere, de elsősorban annak a jövő munkára vonatkozó határozatai jelentik a magyar talajtani tudomány egyik legjelentősebb nemzetközi sikerét. Az, hogy a világ szikes talajainak a térképe Budapesten készül, s a szikkutatást nemzetközi méretekben összefogó Albizottság munkáját itt koordinálják, nemcsak kitüntető elismerést és igen jelentős nemzetközi lehetőségeket jelent a magyar szikkutatás, sőt az egész magyar talajtani tudomány számára, hanem igen komoly, nehéz és felelősségteljes munkát is, amelyet csak az ország valamennyi érdekelt szakemberének közös erőfeszítése és egymást segítő, együttes tevékenysége oldhat meg eredményesen.

VÁRALLYAY GYÖRGY

Érkezett: 1967. október 16.